

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3¹/₂ динара.

За све остале земље 3¹/₂ франка у злату.

Поједини бројеви 30 потура.

Даље образовање девојака у Немачкој.

— Népmivelés. —

Школски саветник у Лајпцигу — Др. Лион, држао је врло занимљиво предавање у Штетину, о даљем образовању девојака. Он рече: да је образовање девојака, једно од најактуалнијих и најзрелијих питања, које би ваљало да се што пре реши. И ако основне школе врше врло важну мисију на просветном пољу, то ипак оне још нису на оној висини, да пруже у пуној мери потребна знања, са којима би се могла без икаквог спотицања служити у практичном животу. Кад дете изађе из школе, оно, које тежи за даљом науком, а било из којих разлога, да не може наставити учење, — чита што му дође до руке, да набрзо заборави она пренесена знања из основне школе, која су с тешком муком назидана, као једна мала зграда, коју би још са свију страна ваљало утврдити, да ју први ветар не поруши. Са свим би се друштво развијао народни живот, кад би деца по свршеној школи дошла у руке правога васпитача, који би према добу и духу дечијег схваћања — утврђивао свој васпитачки рад, те давао правац моралном и душевном образовању, које би ученике пратило кроз цео живот им.

Девојке већим делом у 13—14 го-

диншњем добу, када су најспособније за развитац душевних способности, — живе без икаквог даљег образовања и наставе у опште.

У пуној снази телесног и душевног развитака, потпуној невиности — не познавајући друштво човечије, а нарочито ону другу страну човечијег живота, у коме се дешавају разни пороци — морају да остављају родитељски дом — материнску негу и окриље, те да већ у томе добу пођу — на науке заслуживати насупни хлеб и да се познају борбом, која их чека у животу.

Тако без икаквог упутства — без икаквог правца у животу — даје им се прилика — да већ на почетку живота, загледају ону страшну страну друштва човечијег.

Највећа опасност прети оним девојкама, које су ступиле у службу, или дошле на онако место свога рада, где нису повучене границе личне слободе. Много су пак сретније оне, које дођу у службу ваљане домаћице, која у овој прилици заступа и води надзор родитељски. Жалосна је истина и то, да баш многе девојке беже од службе онаке куће, у којој су повучене границе сло-

боде, где се зна, шта се сме, а шта не сме чинити!

И не треба се чудити, што такве девојке најпре морално пропадну и да после тону у мору унињених греха, коме остају робинје целог века.

У колико би се ово несретно стање поправило, кад би се н. пр. девојке од 14—18 година, брижљивом наставом образовале за разне радове, који су у практичном животу од преке потребе, па да онда и телесно и душевно — потпуно ојачане, потпуно спремне и обогаћене знањем — ступе у борбу човечијег живота. Само потпуно познавање једнога позива, даје довољно снаге, да се може извести велико и лепо образовање!

На разне позиве треба спремати девојке, а да би те позиве биле у стању потпуно самостално одправљати, треба их свестрано, теоретички и практично образовати за исте. Свака девојка треба да се ода и научи каквом раду, па да тиме стече и осигура своју самосталност, како би без ичије помоћи могла на моралној основи заслуживати потребе, које су нужне за одржавање живота! Ову самосталност, треба свака девојка тим пре да наба и себи, јер кад дође време удаје и ступање у брачни живот, да може сама себи бирати пратиоца у брачном животу, као што то чине девојке, које су материјално потпуно обезбеђене а и иначе однеговане у сретнијим домаћим околностима, него што је то случај код оних првих. Што је многа женска пошла странпутицом т. ј. пала са моралне основе, као један од најглавнијих узрока је тај, што није могла самостално заслуживати нужне потребе, те се дала завести пустом обећању, да ће тим начином стећи себи сапутника у брачном животу. Дакле, као што се види, девојка без своје самосталности — која тежи за удајом, а уз то остављена сама себи, жртвоваће руменило стида, — жртвоваће част девојачку — само да се удати може! Девојке не спремати и не дати им прилике, да се науче поштену раду, што је највећа врлина на човеку — значи толико, колико помагати и још већа полета дати

завођењу девојака — да морално пропадају.

Образовањем девојака од 14—18 година, не само да ће се подићи углед и понос девојачки и у опште утврдити њихов положај, него би она била једна јака чињеница, с погледом на економско социјалне прилике друштвеног живота!

Колико девојака врше дужност матери — које се баве заслуживањем — свакидашњих потреба — воде домазлук у кући?

Колико ли је, које су млађој браћи и сестрама оно, што и рођена мати? А колико их је тек онакових, код којих је најлепши мираз — знање штедљивости, реда и чистоте, које су знање стекле, својим даљим образовањем?

Муж оваких жена, не тражи разонођења у загушљивом ваздуху гостионичких просторија, на који се пут у противном ода и жена са децом, те за кратко време дођу до моралне и материјалне пропасти — него после свршених званичних дужности, нађе себи забаве у дому своме!

Школе за даље образовање женских, не само да су сад преке потребе са народног, него су оне потребне с општег гледишта човечанског образовања, које би требало увести, као обавезну школску наставу. Данас већ на много места појединих држава постоје оваке школе за даље образовање женскиња, које се могу поносити на постигнутом успеху свога просветног рада.

У Бадену од 1874. године, постоји школа као обавезна за даље образовање женскиња, у којој траје учење годину дана по 2—2½ недељна часа. До 1895. године, било је само продужење изнесених знања из основне школе, а од то доба, девојке се уче вођењу домаћих послова и кувању. У Виртенбергу су постојале недељне школе, а сад су место ових заведене школе за даље образовање, у којима учење траје 2 године по 1—2½ недељна часа.

У Баварској већ је више десетина година, како је постала законом обавезна не-

дељна школа за девојке од 13—16 година.

У Бадену, Виртенбергу и Баварској постоје трговачке и стручне школе, као и школе за женски ручни рад. У Саксонској су обавезна два седмична часа, али их има много, које својевољно полазе те школе.

У Берлину су установљене многе школе, за даље образовање женскиња, које издржавају поједина добротворна друштва, но у овима није обавезна школска настава.

У Држављанима поред једне девојачке грађанске школе, од 8 разреда, постоји школа за даље образовање, те се по слободном избору могу изабрати ове струке: шивење белог рубља, кување, књиговођство, стенографија, немачки, енглески језик, гимнастика и певање.*)

За школарину се плаћа незнатна свота. Ова се знања предузимају у 18—24 седмична часа.

У Држављанима постоји потпуно бесплатна школа за даље образовање женскиња, у којима се учи вођењу домаћих послова намењена једино народној сврси.

Др. Лион на основу стеченог искуства захтева, да се школе за даље образовање девојака, ставе на ову основу:

I. У школи за даље образовање девојака да се не продужују знања, која су изнесена из основне школе.

II. Да буде независна установа, са својим нарочитим карактером.

III. Настава да не буде дечија, већ да у свему одговара добу ученица.

IV. Школа за даље образовање, да даде она знања, за које се спремају ученице таквих школа.

Само је она школа кадра свршити са успехом свој рад и одговорити педагошким и социјално-економским захтевима, која буде имала пред очима ова основна начела. Учење да се протеже кроз 3—4 године са 4—5 седмичних часова. Учење

да буде на дану, јер вечерњи полазак школа не води цели.

Родитеље и послодавце, треба законом обвезати да су дужни слати девојке у школу које су намењене за њихово даље образовање. Девојке које су морално поспрнуле, ваљало би засебно настављати. Поред сваке оваке основне школе, треба да постоји и кухиња, те би се училе зготовљењу различитих јела.

Треба разјаснити да свака девојка која полази школу оваке врсте, има двојаки позив и то: да даљим образовањем стече домаћа или индустријско-трговачка знања. Кућарство треба да се свуда учи.

Главна је цел свде морал, који се овде најбоље развија поштеним радом.

Нека свака девојка научи, да поред савесног вршења својих дужности и својим примерним животом стоји на висини девојачког посла. Саме учитељице, требале би да врше ову дужност, са пуно воље и оданости позиву своме, па да примером покажу, да се без племенитог срца и љубави према ближњему не да ни једна већа мисао извести и створити.

За пример томе, треба изнети у повесничким податцима рад великих жена, које су стекле себи — гласа и признања било у обичном животу, било то на политичком или просветном пољу.

За остварење ове цели, треба да послуже добро написане читанке, које би одговарале добу ученица и духу школске наставе.

Практичним примерима да се науче обичном писму и најпотребнијим писменим саставима.

Нека свака девојка научи права и дужности грађана. Нека научи, да нико не живи самом себи. Да је свако члан једне велике целине, која чува и штити законима сваког појединог члана те целине, даје му извесна права, али према којој целини и сваки појединац има и своје дужности. Нека науче дужности према породици, општини и држави, а пробудити осећање у њима, да осећају заједницу према друштву човечијем. Нека лебди у њима пожртвовање и љубав према ближњем, која диже из мочарног

*) Види предлог М. Ђорђевића, управитеља в. дев. школе у Новом Саду изнесен на прошлогодишњем првом састанку учитеља в. д. школе у Сомбору, који се слаже са овим чланком, у погледу даљег образовања женскиња.

глиба, најугледнијег као и најсиромашнијег члана друштва човечијег.

О овоме савременом питању, којим се баве научници и пријатељи народни,

Обровац.

напреднијих држава, ваљало би да се и код нас то питање стави на дневни ред, па да позвани фактори озбиљно промисле о њему.

Мл. Ђурошевић.

У албум.

(Србима у Рајевцу.)

Кад престане међу вама
Мржња, раздор несретни,
Од вајкада што вам рује
Братства слоге, слоге храм цветни.

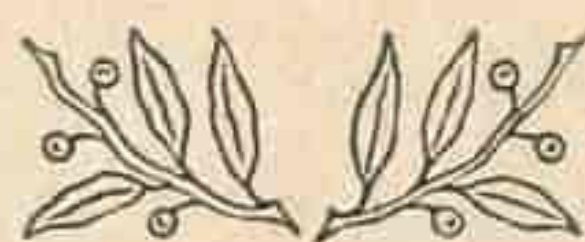
Кад нестане љуте гује
Злобне гује шаруље,
На светиње душе, срца
Гњусно што по свећ пљује.

Гламоч, 1906.

Кад нестане међу вама
Оних „славних начјела“
Чија нам је празна језгра
Млогу ствар већ омела...

Онда ћу вам опет доћи,
Браћо моја, зацело,
Ако дотле не спремите
Школи српској опело!

Исаије Митровић.

Што ти око сузом сија.

Што ти око сузом сија?
О, реци ми, реци само!
А поглед ти тако сетан
Блуди, лута тамо амо.

Свуда пустош, пустош нема.
Пуста магла поље скрива;
Под јесењим хладним дахом
Цвеће свело санак снива.

Тек по неки гавран црни
Пустим пољем што се вине;
И гракат се тужно хори
Кроз пољане и даљине.

Па умукне. Глас се губи.
Само ветар звижди, свира...
О, да л' пустош, пустош ова
Срце твоје тако дира!

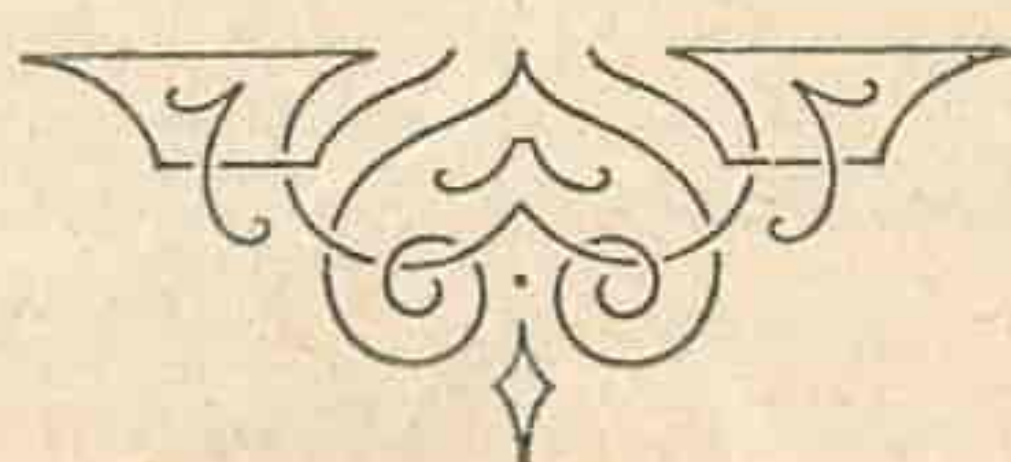
Или ти је можда жао
Оних лепих летњих дана,
Кад трепери сунце златно
И песма се хори с грана.

Ил' се се сећаш цвећа милог,
Што на земљи труне сада?
Па ти око сузом блиста
И уздишеш тако млада!

О, не плачи, утри сузе,
Пролеће ће опет доћи,
Што са срца јаде скида,
Пуно сјаја, пуно моћи.

Пожаревац.

Жив. Милојковић.

У дубрави.

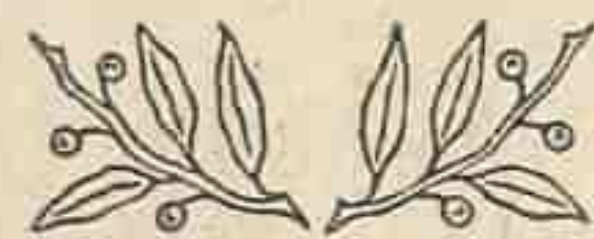
Брсне липе, шарно цвеће, мири перивој
 Са гранчице песма слеће, баш славуја пој.
 Шта у срцу певач скрива, срећу или вај?...
 Или можда будан снови надземаљски рај!
 Или големе јаде блажи, што доноси век;
 Тужном песмом мелем тражи уз жалосни јек...

Други гласи више чесме, веселији пој,
 Захвалнице лете песме гори лиснатој.
 Косово их срце вије уз несташни лет,
 Та сретнији нико није, ни тица ни цвет!
 Уживати само знаде тај несташко млад,
 Дан за даном песмом краде, не познаје јад.

А нас двоје злато моје слушамо им пој
 Снове снује, прижељкује красни славуј твој;
 Баш од свију певачица тако ти је драг —
 А мени кос — врашка тица, — јер и сам сам враг.
 Ти ми велиш: »није тако, него мене чуј,
 Мио сам је подједнако и кос и славуј!..«

Мостар.

Сл. М. Косић.

Вода за купање малог детета.

Новорођено дете је врло нежан и слаб створ, ма било и потпуно здраво и добро развијено. И најмања погрешка у нези може му нахудити, а где-када баш и главе доћи. Нарочито је осетљиво према нечистоћи. Може се управо рећи, да је највише дечјих болести од неподесне хране и нечистоте. Мајка, која своје дете уредно доји и чисто држи, уштедиће себи много бриге, много труда и непроспаваних ноћи.

Чистоће ради, дете се сваки дан купа, и то му врло добро прија. Али баш и том приликом може мајка или дадиља учинити замашних погрешака, па упропастити дете. Већ и од саме воде, која се за купање употреби, зависиће често не само успех тога посла, него баш и здравље детиње. С тога је потребно, да свака мати зна, какву ће воду за купање свога детета употребити.

Пре свега, вода за купање малог детета мора бити чиста. У мутној и труњавој, поквареној и смрадној води дете се управо и не може тако окупати, да понешто од оне нечистоће и оног гада из воде на њему не остане. И не само мутна и труњава, устојана

и смрадна, него и иначе сумњива вода — ма она привидно била чиста и бистра — може бити опасна, ако је у њој каквих заразних клица. С тога је правило, да се вода за купање мале деце узима само са оних места, која нису изложена каквој зарази, а не н. пр. из бара и жабоквечина; са бунара, у коју се нечистоћа слива; са извора и потока, где се и прљаве кошуље перу. Само ону воду смеш за купање деце употребити, за коју с поуздањем знаш, да би је без страха смела пити. Па и њу мораш — сигурности ради — свакад толико загрејати, да неко време кључа, и тек онда оставити, да ти се на ону меру охлади, која ти је за купање потребна.

И на то ваља пазити, да је вода за купање — по могућству — мека. Тврдом водом је дете теже опрати, а ако опет употребиш сапун, тврда вода ће га по кожи детињој само размелјати. На тај начин затиснуће се бушљике (скважине, поре), на које дете кожом испарава и дише. Сем тога изазива заостала нечистоћа и сапун разне промене на кожи, а нарочито перутање, бубуљице и чириће, па и

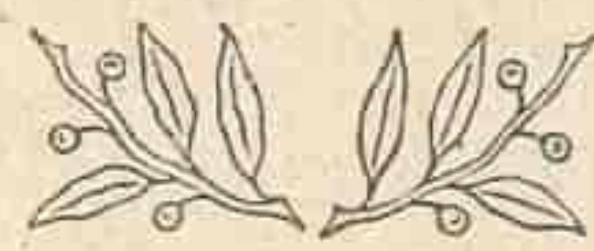
то смета детету и узнемирује га у сну. По гдекада се из тога излегу и озбиљније промене.

Вода за купање мале деце мора бити и умерено топла — управо толико смлачена, да у њој дете не изгуби много од своје топлоте. Најбоље је, ако је подједнака са топлотом површних делова детињег тела (трупа) — дакле од прилике 28° Р. или 35° Ц. Ниже се не би смело ићи — бар не за првих недеља и за децу, која су недонешена или иначе слабуњава — јер већ и при тој топлоти изгуби дете за време купања готово 1/2° Ц. своје сопствене топлоте. Још мање би смели дете у топлијој (врелој) води купати, јер то је за њега још много опасније. Од сувише вреле воде може дете добити оно, што се код нас у народу зове «детиње» или «прикојас», а по вароши «грчеви» или «фрас».

Да се мајка или дадиља не преваре, па да не узму за купање сувише хла-

дну или сувише врелу воду, биће најбоље, ако је увек — пре него што ће дете у бањицу или коританце спустити — топломером измери. Топломери за дечју бању продају се по свима апотекама и дрогеријама — а баш и по другим радњама (н. пр. код оптичара, сајџије, и т. д.) и могу се за мале новце купити. Сем тога удешени су тако згодно, да њима може и најпростија жена руковати. С тога је доиста врло чудновато, да се тако слабо по нашим кућама виђају. Наше жене служе се још једнако оним старим начином — кушају воду шаком или само прстима — па се јако варају. Шака је за мале разлике у топлоти и сувише неосетљива, а прст још више. Савесније и искусније жене употребе у тим приликама врх од лакта — јер је он ипак много осетљивији — али се ни на њега не би смеле поуздати. И ту вреди оно, што и сами признајемо, да је: „Мера вера“.

Др. Ј. Б.

О срећи.

Четири слике.

L. Marco.

I.

У срцу великог града. Сред највећег метежа и дивље ларме у подераном оделу са тешким уморним корацима и погледом без израза, суморним креће он напред. Слика јада и очајања.

Одједном му оживе црте — потковица!!! — лежи на сред друма. —

Спусти се по њу. — Сада је једва и за њ куднуо часак среће.

Он се сагиње. Да ју домаши — срећу — ал — један јак узвик, писка звонцета, болни вапај.

— — — — —
Електрична кола га дохватише и раздробеше.

II.

На клупи у зверињаку две старе удовице седе и плету чарапе. Једна с осмејком на лицу,

види се, задовољна је собом, а друга забринута и с дубоким борама на слабачком лицу. —

Туд пројуре кочије са два пунокрвна вранца. Горе на седишту глатко обријани кочијаш у беспрекорном држању. У самим колима женска појава у свему тако елегантна, да чисто изазива и упада у очи...

Црте на лицу прве старице на клупи још већма се разведрише и суза радосница засија јој у старим очима.

»Мој Мирко! — како само господски изгледа на том седишту. Па онда — тако отмена женска! — Која ће то боже бити!?

Дубок уздах оте се из тугом притиснутих груди оне друге.

»Шта је она сад, — не знам ти рећи; ал' некад је то била — моја кћи!«

Ш.

Мирна улица, у којој је црква.

У 10 сати пре подне стиже мало друштво. Четири љуцке прилике.

Напред млад један пар. Он — у чисто белој кошуљи, црном капуту — цилиндеру — а испод руке води младо створење у свечаном руву, плаву јој косу покрива свакако сад први пут француски шешир, који треба да даде вид: »Жене«. Она га нежно погледа, он јој говори шаљиве речи. Обоје изгледају сретни — тако од срца весели! — За њима свечано, достојанствено кроче кумови, два старија господина, такођер у црним капутима, цилиндерима. Расположени, — задовољни, достојанствени. — На лицима свију ових људи огледа се срећа, те сјај њезин пада и по путу на осветљава и коак, којим млади пар са толико наде ето у нов живот ступа.

Ал — где вика, гужва, туча у мирној улици. На врати трговине зеља сва уплакана, избијена, клонула паде једна млада жена. Псовке мужа јој прате ју изнутра и чују се чак на улицу.

И она је недавно ишла том улицом на венчање.

IV.

Фијакериста једва скида грдну путничку корпу са спрата.

Господин забравља спољашња врата, а госпођа догле у путничком оделу још једном зазвони код сусеткиње. — Ова отвара. Њен осмогодишњи синчић стоји јој за леђи са радозналим погледом:

— »Драга моја, хтела сам вам још једном онако у брзини рећи збогом. Ми само затворимо колебу, па онда хајд у далеки свет. — Шта ћемо, неки људи морају тражити срећу, шат је гдегод нађу — а сад остајте ми здраво!« —

»Напољу« мора да тражи своју срећу — мисли се сусеткиња и машући главом гледа за њима — та ми то имамо код куће. — И она осмејкујући се помилова свога синчића.

По нем. М. Вујић

свештеник.

Небесни дар.

Протичу дани без сунчевог сјаја,
Без песме птица суморно и глухо,
А небом плове облаци без краја,
Док неку песму бруји грање сухо.

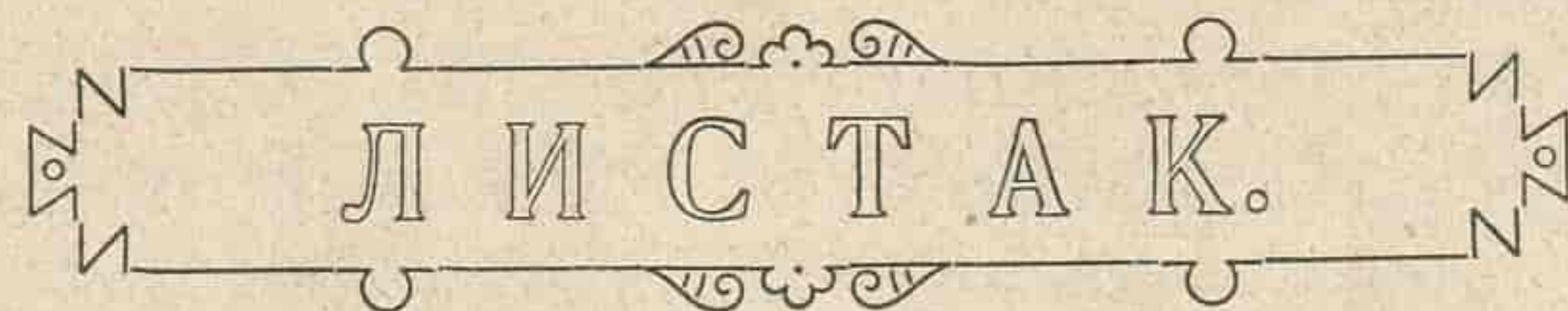
Пустош се шири преко празних страна;
Грмови голц, ко сиви костури,
Стрњике, коров покиснулих грана;
Једнаким шумом киша мирно цури.

Сићушни, хладни, кристаласти вали
Причају живот што је туда слио,
Прекају тужно по празној обали,
Где је свој мирис негда цветак лио.

Нестало је безброј привлачних мотива,
Пустошне леже мртве луке, њиве,
Огромни вео магле их покрива,
У мраку овом тек гаврани живе.

Тај покров сиви, што земљу обвија,
У крилу влажном тако брижно храни,
Као оа га она од неба добија
На дар да у њем свој живот сахрани.

Рад. П. Ђирић.

Заборавање се!

Сени: Љуб. Мишковића.

Сунце се приближавало заходу... било жао, оставити хармоничну лепоту, која је владала на земљи...
Последњи румени зраци сунца, бацали су своје погледе, као да је и њих Бацали су погледе пуне сажалења...

Као да су своје шапате шиљали доле на земљу: »Лаку ноћ... Лаку ноћ... посљедњи пут за данас... Још само један поглед, нежан — један за данас... И губили су се тихо, полако, који су и посљедан румени траг остављали, давајући величанствен изглед...

— Ах! тешко је оставити ову лепоту уживања... Зар никад више не видети, ово, што чини живот сретним... Не видети више плаветно небо, кад је и без најмањег облачка, изгледа, као да су се сафири по њему просули прелевајући своју лепу, плаву боју... Не осетити више заносан мирис плаве љубичице, која је поносито исправила, своју петељку, кријући своје лице стидно, иза лишћа... Не видети више своје... Ићи онде где се не зна како је... ништавило, тамно, незнано... постати оно, које не мисли, не осећа... Ох, зашто то!...

Смрт!... Умро!... Ух, како та реч грозно звучи у ушима... Како се са неком зебњом изговара... Па, зар то мора бити!? Да... то је закон природе... Судбина је!... Па где је она? — Налази се негде замишљења... у некој јазбини таме, далеко скривена... Па и она ће казати: »То је закон природе, окреће се коло среће, на сваког ће доћи ред«!...

— — — — —
Бејаше овладавала грозничава тишина!.. А кроз ту тишину проламаше ваздух тужна мелодија песме: »Свјати, Боже; означује да је неког нестало... Таласи ваздуха су и даље јурили, носећи тужне звуке, која допираше до ушију, скрушених, ништавних земних створова... Из уста њихова могао се је чути шапат, са страхом и жалосним изразом на лицу: »Умро! Млад коме је сад потребан живот... Жалосна, мати!

Куда иде онај спровод?!... Шта носе оно?... Ох шта је младих људи! Што наричу, што су им очи пуне суза?... Да.. плачу!... Носе, оно што је са овог света нестало... Носе, тамо негде, где

је замишљена судбина спремила место за њега... Носе тамо где је земља отворила своје чељусти, очекивајући свој плен... Тамо, где је одређено, да се уништи његова младост... Тамо где ће се упропастити, оно, што је за двадесет година идеално створено... Тамо, где ће се грубо, немилостииво бацити... Тамо, где ће се угасити његова љубав, племенитост... Тамо, где ће му се указати, само привидно незнано, безвредности посљедња пошта... Где ће се објавити, слатким, лажним речима, да њега не постоји више за навек. Да је ишчезао, посљедњи осмех са усана, посљедњи дах из груди... посљедњи откуцај срца... Где ће се претворити све у прах, као увели пупољак, њежне, неговане руже, кад увене и нестане!...

И шта би... Нестаде све, као кад гране благо, жељено сунце, после велике кише... Разилази се један по један шаптајући лажне речи: »Бог да му душу прости!... И све се ућута... Заборавиће се... Мало сећање њега и ништа више...

Само, ту доле, где је остављен посљедни траг, бившег човека, чуло се је кроз тишину, тужно струјање, неког брзог потока, који је брзо јурио да разнесе вест далеко — далеко, да је нестало једно ништавно биће, што ће се брзо заборавити.

Да.. како се после све заборавља, као да га није ни било, као кад се жишка одвоји од ватре, имајући јаку светлост, која тихо ишчезава и постепено постаје ништаван пепео... Све ће отићи у мрак забраву, где неће нико имати да унесе жишку светлости сећања милих, идеалних... слатких...

О! Али ипак има неко!... Ено, види се неко свеже усађено лале, њежне боје... Спустило скрушено главу, орошено, неким бистрим сузама... Па да ли су то сузе природе, жалећи свој створ, оросила га сузама — росом?... Не!... То нису сузе природе... то су сузе светије, благородније — то су сузе последица — то је траг

сажаљења — траг изгубљене љубави... То су сузе, које су лиле очи, којима је нестало оно, у коме су гледале срећу будућности... То су сузе искреног, младог срца!

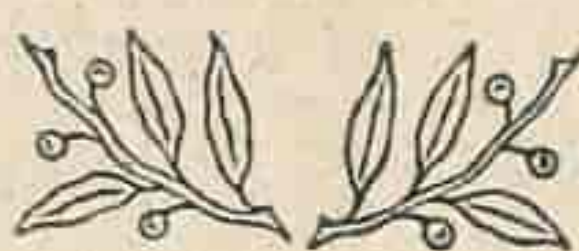
Али и тога постепено нестане... Гасила се је тихо постепено клица љубави; јер немаше створа, за киме би се распламтила... Лале увело, покрио га коров... Остављено, јадно заборављено... Немаше ко да га негује... Па и пчеле, које су весело летеле око њега, ни једна неће да стане; ругајући, презирали су га...

Поток је за неко време, жуборећи јурио певајући му песму: »Вјечнаја памјат«... Па и он као да га је заборавио,... окренуо гордо главу, весело јурио је даље, продужио стару веселу песму... Јурио је све даље и даље, носећи гласове: »Све ће се заборавити«...

Тамо, још стоји знак крста, на коме стоји још, спарушкани венци посљедње поште, на које су долетали безазлени царићи, цвркутајући и они: »Све ће се брзо заборавити!«...

Оснић (Србија), октобра 1906. год.

Мил. Ј. Аврамовић.

О д б е г л и ц а.

(Сеошки мотиви.)

— Јов. Ж. Бута. —

Јесен. Са дрвећа већ давно опало лишће. На оголелим гранама цвркућу озебли врапци. Кишица сипи по вас дан а по блатњавом путу једва да видиш каква кола, што једва одмичу, као да немају свога циља.

Спустила се ноћ. У селу све мртвим сном спава. Само у кући Николе Пилетића и то у једном вајату бледом светлошћу гори један жижак. Девојка Јелена румених набрекних образа, витка ста са — узнемирена шушка по вајату. Отворила један ормарић и вади из њега платно, пелкире, сукње, кецеље и тако редом. Онда отвори врата и послушкује. Не чује се нико. „Доћи ће — мисли она — само што није! Неће ме преварити. Тада баци поглед на девојчицу од својих осам година што анђеоским сном спаваше на малој краткој постељи. Нагнула се на њу и пољубила ју неколико пута. „Сешка моја“ коли ће те сутра очешљати? Али нека их, нека их! Мора тако бити. Само да се не пробуди. Издавала би ме. Тада се још неколико пута осврну по вајату као да још нешто тражи. На пољу се чула издалека шкрипа кола и топот коњски. Она полако изађе, отвори врата од дворишта и послушкива-

ше. Кола стадоше пред кућу. Она задрхта целим телом.

— Јеси ли ти Јово? —

— Јесам, јеси ли спремна?

Она не одговори ни једне речи. Бутала је као оловом заливена. Наслонила се на кола, језа јој пролази телом а у души роди се читава бура. Сумња и колебање родило се у души и створило буру. „Што остављаш свој дом, зашто? Шта ће ти стари баћа рећи — непрестано јој тако неки глас говори. — Чу паће своје косе за тобом, док чује све. И која је још то у селу учинила?

— Хајде Јелена не оклевај, ноћ је — далеко нам ваља ићи. —

А она још стоји као укопана и мисли. На небу ни једне звезде, доле нигде живе душе осим њих. У њој ври. Читав рој мисли појурио кроз главу њезину. „А што хоће да ме уда за недрагог. Нека те баћо, нека! Чу пај се! Хоћу. Баш хоћу!

— Јово! —

— Чујем Маро. —

— Хоћеш ли ме? —

— А што ме питаш?

— Тако морам. —

— Не мораш ме тако питати.

— Хоћеш ли ме волети Јово?

— Зар бих дошао да те не волим? —

— Да не волиш моје дукате Јово? —
упита она и заплака. —

— А што плачеш, остави их код куће. —

— Хоћеш ли ме водити у цркву знаш... на венчање... Ја нећу да ме у селу онако зову — знаш Јово...

А он скочио, обухватио је око паса и привукао је себи.

— И да ми купиш белу хаљину — говори она даље кроз сузе и смех — и вео леп, свилен....

— Ајде брже, чуће баћа па може бити крви — одмах!

Она потрча унутра, дохвати поједине завежљаје носећи их оберучке колима. Кад је све било готово онда уђе опет у вајат. Замури главу у јастуке на којима је спавала сестрица и поче плакати. —

— Секо, где си, секо оди код мене,

доће да ме удаве Цигани. — Секо — дерала се непрекидно девојчица иза сна. — Ђути и спавај. Ето сека морала устати. Знаш дошли нам гости, па хоћу да изнесем вина. —

— А шта то секо — упита сањива девојчица која се коначно разбудила и дошла к себи. — Шта ти радиш? — Какви гости?

— Дошли гости, спавај ти, сад ће сека....

— И ја ћу секо, и ја ћу....

Она истрча из вајата и прелети преко дворишта. Збогом баћо! Лаку ноћ.... Опрости баћо!

Снажна мушка рука убаца је у кола. Пуче бич и кола одјурише у ноћ. А тамо у вајату чуо се снажан плач. У кући ужегоже свећу.

Види се споља журба у кући и како неке сенке прелећу преко собе.... А онда опет мрак и у кући мир.

Ноћ и мир.....

Лице и наличје.

Шта ли пута у животу бива,
Да се једно мисли, друго каже,
И баш оно да се вешто скрива,
Са истином што се радо слаже.

— Ја Вас љубим, госпођице драга,
Дражи сте ми од свих земних блага!
(Дочекам ли татина се блага,
Онда драга, ти иди без шрага!)

— Поштујем Вас, узвишени муже,
Вама слепо сви мислени служе!
(Јој, да чујеш, како ли те руже,
И каквим се подвалама служе.)

— За народ би ми и живот дали,
Не би нам га никад жао било!
(Да зна народ како сте га држали,
Одавно би Вама одзвонило!)

Нећу даље слике да Вам ређам.
Нисам ћеран, никога да вређам.
(Ако кога и ово уштинне,
То је само, да ме жеља мине.)

Београд.

Др. Казбулбуц.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња имала је своју редовну одборску седницу 10. (23.) новембра о. г. под председништвом своје начелнице, гђе Јулке Радовановићке, у којој се на првом месту про-

читао допис дворског маршала г. Б. И. Чолак-Аншића, којим саопштава задрузи, да је Њено краљ. Височанство Кнегиња Јелена са захвалом примила »Споменицу« 25 годишњег рада ове задруге, који се узео са задовољством на знање.

Г Л А С Н И К.

Прве српске соколице. Новосадске девојке имале су свој први састанак 5. (18.) новембра о. г. и на томе закључиле, да оснују овде друштво женских сокола. Било их је позвано око 70, а присуствовало је до 30 девојака. Том приликом се одмах и конституисале и изабрале за председницу: гђицу Анђелију А. *Сандића*, за потпредседницу: гђицу *Зору Вучешића*, за тајника: гђицу Милану *Максимовићеву*, учитељицу и за благајкињу, гђу Јулку *Ђурчићеву*, учитељицу. Г. Глиша Мирковић учитељ и професор гимнастике овдашње срп. вел. гимназије држао је том приликом предавање о потреби телесног вежбања и примио се, да им буде саветник и путовођа у друштвеним пословима.

Не дозвољава се српско име. Добротворна Задруга Српкиња у Батоњи послала је поодавно своја правила високом кр. уг. министарству одобрења ради, а удесила их је слично правилма новосадске задруге. Ових дана је добила та задруга повраћена правила с тим, да се (на територији Угарске) не дозвољава народносно обележје. Задруга је сад у неприлици, како да се именује, кад тамо има и Румункиња православне вере, па како ће да се разликују једна од друге, кад не могу да обележе и своју народност.

Напчвачка срп. прав. цркв. општина *за* *одела* је прошле недеље из фондација, којим она рукује и које су намењене на одело сиротој школској деци, 39 мушке и 52 женске деце чизмама, ципелама и осталим оделом и утрошила је на то 1237 круна.

Забаве. Добротворна Задруга Српкиња у *Вршцу* приредила је на божићне покладе 14. (27.) новембра о. г. вечеру у корист одевања сироте школске деце. Улазница је за вечеру 2 К 40 пот. После вечере је била играња.

Добротворна Задруга у *Грачацу*, приредила је прву своју забаву с играњем 12. (25.) новембра уз суделовање браће Хрвата г. г. Поредског и М. Сушеца, те уз помоћ месних грађана и тамбурашког збора срп. читаонице.

Српска православна црквено-школска општина у *Доњем Вакуфу* (Босна) приредила је на Аранђелов-дан 8. (21.) новем. о. г. забаву с играњем у корист оснивања српске читаонице у свом месту.

Српско православно сестринство „*Св. Пешка*“ у *Вилмердингу* (Америка) прославило је свог патрона, св. Петку, о. г. на свечаној пачни. После свете литургије и освећења водича имало је друштво своју седницу код председнице, гђе *Миле Узелац*, где су решавали питања своје задруге.

Нов поклон патријархов. Њ. Св. патријарх српски *Георгије Бранковић*, поклонио је о свом креном имену, св. Димитрију, своју кућу у Срем. Карловцима, у вредности од 30 хиљада круна српском соколском друштву у Карловцима.

Српски нар. црквени сабор сазван је у Карловце за 10. (23.) децембар о. г., који треба да донесе нове уредбе за нашу народну црквено-школску аутономију и да постави нове врховне школске, духовне и административне власти.

Марија Рашићева, ћерка солунског прота и бивша ученица новосадске српске више девојачке школе, постављена је за учитељицу француског језика у скопљанској вишој девојачкој школи.

Марија Јамбришек, заслужна хрватска списатељка и управитељица виших пучких школа и учитељица на женском лицеју у Загребу одликована је од Њег Величанства краља Франц Јосифа I. за своје заслуге *златним крстом за заслуге*.

Верени и венчани. Гђица *Катица Поповићева*, ћерка овдашњег угледног грађанина и књижара г. Ђеке М. Поповића, венчала се у св. саборној цркви у недељу 5. (18.) новембра о. г. с г. *Фридрихом Цекелкусом*, ц. и кр. поручником пешачке пуковније Краља Кароља I. од Румуније бр. 6.

Гђица *Јулијана Поповићева*, из Уљме, венчала се у четвртак 2. (15.) новембра о. г. у уљманској православној цркви с г. *Мирославом Чакром*, трговцем из Дрежнице, а сином наше бивше потпредседнице Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, гђе Софије Чакре.

Наш уважени прота вел. бечкеречки пречасни г. *Ђура Страјић* и супруга му *Даринка* доживели су лепу срећу, те су у један дан, у недељу 5. (18.) новембра о. г. венчали своје две кћери Зорану са г. *Јованом В. Мосићем*, срп. кр. поручником из Београда, сина

пок. Ђенерала Мостића и *Славку* са г. *Бранком Николићем*, срп. нар. учитељем из Ботоша.

Гђица *Вукосава Јовановић*, ћерка уваженог Србина г. Пере С. Јовановића из Доње Тузле и наша претплатница, венчала се с г. *Михајлом К. Шондом*, индустријалцем из Београда, у недељу 12. (25.) новембра о. г. у Дољ. Тузли.

Гђица *Милеса Јовановићева*, ћерка и мезимица угледне трговачке куће пок. Ђорђа Стојановића из Панчева, сашефа велике трговине: Турчин и Стојановић, верила се с г. *Костом Хадијом*, ц. и кр. капетаном I. кл. босанско-херцеговачке регemente у Грацу, која је такође родом из Панчева.

Гђица *Зорка Георгијевићева*, ћерка нашег угледног грађанина и трговца, г. Јована Георгијевића, верила се с г. *Шанком Божанићем*, чиновником унион-банке у Бечу.

Гђица *Софија Ракићева*, ћерка нашег велелетника и председника Срп. Штед. овде, г. Пере Ракића, венчала се с овдашњим младим и вредним трговцем г. *Бранимиром Мијатовићем*.

Гђица *Сидонија Ракићева*, учитељица код ченске цркве новосадске венчала се 5. (18.) новембра о. г. с госп. *Ђоком Гајиним* овдашњим учитељем.

Г. *Душан Димитријевић* свршени богослов из Суботице венчао се 9-ог о. м. са гђицом *Савешом Мирковом*, милом ћерком покојног Др. Пере Мирковог, бечког физикуса. Срдачно честитамо младом пару.

Гђица *Мицика Кронићева*, јединица г. дла Стеве Кронића, адвоката и велепоседника сомборског, и супруге му Јелене рођ. Вујић, верила се с г. *бароном Владимиром Рајачићем* Бринским из Чакове сином баронице Марте Рајачић-Брински.

Др. Светислав *Симоновић* лечник београдски венчао се у св. саборној карловачкој цркви 9. (22.) новембра о. г. с гђицом Миленом *Николићевом*, сестром г. Владе Николића, архитекта карловачког.

Радујемо се срећи родитеља и младенаца и желимо им сваку срећу.

Приложник цркви. Босна и Херцеговина дају нам сваки дан нове сведошбе, како је тамо у нашем народу развијена љубав према цркви и просвети својој. У најновије доба јавља „Српска Ријеч“, да се појавио велики приложник црквени ратар *Иле Тодоровић* и жена му *Михолка*. Ови хришћани поклонили су око 7000 К од свога иметка

појединим црквама тамо и то цркви у *Пецкој*, као свом родном месту 13 ком. земље у вредности од 3000 К, једно звоно у вредности од 1000 К, барјак, целиваоницу, покривач црквени и др. Даље цркви у *Сеници* (код Кључа) при оствешању њену као свој кумовски прилог 830 К; а црквама у *Гостувару*, *В. Вакуфу*, *Подрашници*, *Врбљанима*, *Герзову*, и *Вагану* код Гламоча прилоге од 200—400 К.

Прослава 30. годишњице. Професор универзитета београдског г. *Милан Ј. Андоновић*, прославио је прошлог месеца 30. годишњицу свога учитељског и просветног рада. Он је данас професор и управитељ краљевог геогетског института на београдском универзитету, у којој је струци и писао доста знатних дела. Установио је мерничко одељење које има да изведе катастерско премеравање целе Србије. Живео!

Добротвори „Просвјете“. Г. Константин Н. *Бесаровић*, и гђа *Мара Рајковић*, обоје из Сарајева, поклонили су „Просвјети“ (друштву) своје куће са кућиштем с тим, да се њима доживотно даје, првом 100, а другој 20 К месечно из прихода. После смрти иде сав приход друштву на његове цели. Куће носе месечно 180 К, а вреде око 30.000 круна.

Гђа удова Кирија. У понедељак 9. новембра по нов. к. држала је на париском универзитету своје прво предавање из физике гђа *Кирије* коју је француска влада са њених научних особина по смрти мужевљевој поставила да продужи научни рад свога мужа на том универзитету. У Француској је то првина, да жена заузме катедру свеучилишта и за то је та појава изазвала опште чуђење и дивљење и радознао свет врвни је поред министра и других учених глава да види ту ретку жену, која је и науком и дубином мисли и скромношћу својом у пуном смислу потврдила, да су човек и жена у душевним својствима у свему једнаки. Гђа Кирије није хтела да чини никоје параде при овом приступу, као што је то обичај био код свију таквих случајева и није никоје уводе завала, него је одмах приступила свом раду и држала обично предавање из електрицитета са потребним експериментима. И баш та њена скромност дала јој је права угледа и уважења код свих образованих људи, научењака, па и слушалаца. Гђа Кирије је рођена Пољкиња, дакле словенске крви и порекла. Породично јој је име *Складовска* и била је одлична сарадница свог мужа, отуда је и позната била, па зато и позната, да прими његову катедру. Живела!

406 круна и 70 потура примили смо од непознатог пошиљача из Инђије који уједно од речи до речи пише:

»Данас сам вам послао одавде поштапском упутницом 406 круна и 70 филира. Ова сума претекла ми је од једног подuzeћа, па куд ћу боље, већ да је наменим „Привреднику“, а нарочито за ону касу, из које се дају први почетни кредити за ваше ваљане младе привреднике, кад отпочињу своје самосталне радње. Знаш да је то мало у ту велику цел, јер ће јако много средства и кредита требати за те почетнике, али то је ипак нешто, а наши многи богати и племенити господари нека учине у сразмеру колико ја чиним према моме имању, па ће се временом сакупити колико треба,

А и ја сам за случај смрти у моме тестаменту одредио, да се мојој жени доживотно пристојно издржавање осигура, а мој капитал одредио сам на горњу цел, јер деце немамо.

Нећу да вам за сада моје име кажем, ма да ваш рад високо ценим и поштујем. Са поштовањем В. П.“

Хвала незаном пријатељу, којем је толико на срцу напредак српске привредне омладине, те који својом скромношћу у пуном смислу потврђује ону изреку: „Што даје десница, не зна левица“. Дао Бог, да нам се таквих пријатељи хиљаде, јер само онда, ако сви Срби буду учествовали и помагали, само онда ће Србима и Бог помоћи.

„Привредник.“

Др. Кети Ширмахер, филозоф и члан интернационалног женског удружења, у повратку своје из Београда, где је држала јавно предавање о женском покрету, свратила је на Митровдан о. г. и у Нови Сад, те је тога дана држала од 4 до 5 сати после подне, у дворани срп. правосл. цркв. општине у средишњој основној школи, јавно предавање о женском образовању. Ма да се тек на неколико часова раније сазнало, од пријатеља јој, г. Јована Грчића, професора, да је дошла у Нови Сад та скромна и образована госпођица Ширмахер, ипак се искупило на брзу руку преко 60 женских и неколико мушких да чују ту учену госпођицу, како она мисли о образовању данашњих женскиња. И можемо рећи, да је својим предавањем оставила овде леп упечат. Она је поглавито заступала мишљење, да је данас свакој женској потребно опште више образовање, али да поред тога ваља свака да се спреми и за један позив, како би у случају потребе могла себе и, по потреби, и своју породицу издржавати и, на пут извести. Нарочито је наглашавала, да је свакој женској потребна боља спрема као будућој матери и домаћици,

јер и сама признаје, да је то најпречи и најприроднији позив сваке женскиње. Заговарала је и то, да треба женским отворити приступ за све научне спреме и све друштвене позиве, изузимајући војничку дужност, јер жена вели даје отаџбини своју крв у откуп за то. Тражила је, да жена има права да сама располаже са својим имањем (што у Немачкој није случај) и да се женска и мушка омладина заједнички обучава од основне школе до највиших наука, јер да су оба пола једнака у способностима и да се само попуњују. У овом последњем мишљењу није нашла код наших слушалаца, опште одобравање. Наше су Српкиње за сад задовољне са својим данашњим стањем и положајем; али су за то ипак пажљиво саслушале мисли ове учене девојке и разишле се задовољне, што су имале прилике, да чују говор једне тако одличне и европски образоване женскиње. Одавде је отишла пета предавачица у Будимпешту, где је такође лепо примљена и пред великом и отменом публиком говорила о женском и мушком моралу.

ЧИТУЛА.

† **Јелена Јовановић**, рођена племенита **Новић**, удова покојног септемвира Бранка Јовановића, умрла је скоро у Загребу од срчане слабости. Та племенита Српкиња завештала је још пре десет година Загребачкој Српској Основној Школи заједно са њеним некад у свему Српству познатим и чувеним добрим супругом покојним септемвиром Бранком Јовановићем, лепу нову модерну кућу у Загребу у вредности од 60 до 70.000 круна. Осим тога завештала је Српској Женској Добротворној Задрузи у Загребу, којој је она потпредседница била, као и за градњу Српског Девојачког Интерната у Загребу по 2000 круна у готову, што и ми у име целог Српства благодарно бележимо.

А брат покојне добротворке српске, већник Судбеног Стога, г. Коста племенити Новић, уручио је од своје стране за вечиту успомену на своју племениту сестру спомена ради Привредниковом Шегртском Фонду 100 круна.

† **Марија удова Холец**. Наша вредна сарадница и скупљачица претплате, а деловоткиња Женског Друштва у Београду и т. д. гђица Катарина Холецова изгубила је са својом браћом: Добривојем, Душаном и Драгутином своју добру мајку **Марију**, супругу пок. дра Јосифа Холеца, саопштеног пуковника 26. новембра о. г. после дужег и тешког боловања. То беше вредно блага и смерна жена, одлична Српкиња, брижна мати,

која је однеговала и лепо васпитала свој многобројни подмладак. Изјављујемо своје дубоко саучешће деци, снајама и унучадима, и довикујемо: Вечна спомен!

† **Ружица Петровићева.** Наш друг и пријатељ, Вељко П. Петровић, учитељ земунски и перовођа земунске Добротворне Задруге Српкиња и супруга му Катица изгубили су своје добро и честито дете, *Ружицу*, велику девојку од 18 година живота, 1. (14.) новембра о. г., која је била понос родитељски а украс земунског младог света. Нека приме родитељи и наше саучешће у својој големој тузи, а покојници нека је вечна успомена!

† **Звездана Белеслијина.** Наш сарадник и одлични парох фабричко-темишварске општине, г. Илија Белеслијин и супруга му Даница изгубише 1. (14.) новембра о. г. своју милу девојчицу *Звездану*, после кратког и тешког боловања у 7. години живота јој. Анђелче је одлетело међу анђеле, да се с њима здружи, а земни остаци поверени су земљи, па нека јој је лака црна земљица!

† **Др. Веља Замуровић.** Огрже се и оде у вечност 30. октобра (12. новембра) о. г. једна бисер грана велике породице Замуровићеве у

Тиса-Хиђошу, свршен правник, славуј-певач др. *Веља Замуровић* у цвету младости своје у 29. години живота. Покојни Веља беше мила особа у сваком друштву и за то је и оставио дубок јаз туге у кругу својих другова и пријатеља. Бог да му душу прости!

† **Јован Обрадовић.** 30. октобра о. г. спуштена је у хладну земљу у Карловцу одећа једне добре и племените душе; украо се од нас *Јован Обрадовић*, умировљени кр. царинарски пријамник, који је женски свет толико поштовао и ценио, да је од више година у спомен своје добре ћери пок. Зорке Обрадовићеве, учитељице, сваке године претплаћивао по један и више примерака нашег листа, као поклон ученицама новосадске срп. више девој. школе, чија је ученица била и његова пок. Зорка.

Нека је мир пепелу његову!

† **Сава пл. Брановачки.** Наша вишегодишња претплатница, г-ђа Ката удова Брановачки рођ. Бајин, изгубила је 27. новем. о. г. свога честитог сина *Саву*, после дуже и тешке болести у 22. години живота. За њиме жале поред матере и остале родбине: брат Боривој и сестре: Александра и Даница. Бог да му душу прости!

Б Е Л Е Ш К Е.

ПРОСВЕТА.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА.

Радиличка школа „Добротворне задруге мостарских Српкиња“. — Радиличка школа је за нас у Босни и Херцеговини нешто ново. Стога мислим, да ће бити од опћег интереса, ако о њој кажем коју више.

Кад се је Задруга основала, главна јој је намјера била, да оснује ту, за наш женски подмладак лако потребну и корисну школу. Досада су наше девојчице, послје свршене основне школе, или ишле у вишу дјев. школу или, што је било у највише случајева, остале би код куће. Пмућније би се бавиле домаћим пословима, сиромашније би радиле женске радове: ткање, шав, вез; а сасвим сиромашне ишле би у дуванску фабрику. Сада пак имају прилике, да у радиличкој школи изуче све женске радове, како наше на-

цијоналне, тако и остале европске. Уједно ће сиромашније на тај начин изучити један користан занат, којим ће моћи лијепо зарађивати.

Школа је отпочела 1. септембра. За учитељицу је изабрана г-ђа Милица Јовановић, родом из Бање Луке. Наш је свијет врло лијепо прилио ту школу. Ученица има око педесет. Да може Задруга држати још једну учитељицу, било би ученица још толико. У школу се примају само такве, које су с успјехом свршиле основну школу. Ученица има редовних и приватних. Редовне су оне, које ће посјећивати школу кроз четири године, бити потпуно подвргнуте школским прописима и дисциплини и које ће након четири година свршетком учења, доћи свједоштво од Задруге. Приватне су ученице исто тако подвргнуте кућном реду и дисциплинарним правилима у школи, али наука је више ствар њихова и њихових родитеља; задруга њима није

ничим обавезна. Такве ученице, ако им је ко од укућана члан задруге, плаћају 5 круна мјесечно, иначе 10 круна; осим тога морају сав потребни материјал саме набављати.

Осим учења женских радова, настоји се, да се прошири опће образовање ученица. Честите учитељице овдашње срп. школе предају четвртом вјеронауку, читање, рачун, повјесницу опћу и књижевну, земљопис и цртање, а једна госпођа предузела је, да предаје домаће газдинство.

ЦРНА ГОРА.

Н. краљ. Височанство кнез црногорски Никола издао је указ, којим се овлашћује министар просвете и цркв. послова, да изнесе пред Народну Скупштину пројект закона о основним народним школама. Овим законом мисли се спровести и у Црној Гори обвезно похађање школе, стручан надзор над овим и боља спрема учитеља као и виша награда ових пионера народне више културе. Овим ће се уздићи Црна Гора у ред осталих културних држава и посведочиће, да и она тежи мирном културном развоју свога народа. Срећно!

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Како се чисти петролејско посуђе. Напуни се суд до пола пилотином, па се онда наспе воде и добро измућка. То се понови два три пута и суд ће бити чист.

КЊИЖЕВНОСТ.

Лово Г. Поповић. Пјесме књига прва. Цијена 40 новчића. Штампана Српске Штампарнице у Загребу 1906. стр. 78.

»У траљама отац вас оставља« — уздахнуо је велики Бранко, што му је природа, смрт ускратила да доврши и угледа песме своје. Па ипак, када сравнимо песме његове са другима у нас, можемо рећи да их у нашој књижевности осим Војислављевих и некојих у Милете Јакшића нема углађенијих баш што се тиче спољашње форме, ритма и слика, онога, што одаје вредноћу и укус песников. А како би тек морао да уздахне оправдано писац горње свештице: »У траљама отац вас — пушта у свет!« — па још са сликом својом и фирмом *Српске Штампарнице* у Загребу. Мени је право, што се тако обоје истаклоше на чело ове књиге, те их

можемо извести пред кадију, да нам одговарају пре свега за овако »траљаву« израду текста ових песама. Они се међутим досетише, па у штампаном прилогу са исправкама неких штампарских грешака оборише »кривицу« на безименог »коректора«, али се тиме бар штампарија не оправда ни за оне исправљене а још мање за вазда још неисправљених штампарских грешака. Ако ћемо напослетку и узети, да то не терети и писца, а оно има и њему и осим тога да се прибележи доста на рабош:

Неће нико порећи да особито у лепој књизи, која се пружа на уживање публици, да у њој нарочито буни то уживање у читалаца и кад најпре морају да исправљају штампарске грешке, па тек онда да стану читати, што ће ретко ко учинити, а још већма се разбија илузија, када се без претходне опомене мора читалац да спотиче о штампарске грешке у тексту. Али исто тако непријатно дира читаоца од укуса и осећања за форму, којем лепа књига такођер жели да изазове допадање, кад је та форма неуглађена. А така је већином у овој збирци песама. У читавој свесци нема ни једне песме, којој се са формалне стране не би имало шта да замери било у ритму, било у сликовима, па и у језику; а то су тек основни захтеви од песника, који се лати да у везаном слогу забави своје читаоце, да гледа да му та техничка страна одаје вештака, или боље нека се окане такога начина писања. Код г. Ј. Поповића сликују не само уобичајени сликови цигло за оно: *висина — отаџбина, ћуте — љуте, стаје — даје, мрачно — плачно* и т. д. него и свако — *пјлако, па и слашко — пјлако, јоргована — успавана, мјојих — овј, мјрних — сјлних, лѣбди — гледи, мана — славна, бѣрје — мѣје, мјрно — умјлно, камѣнца — зѣца*, шта више он фалсификује и облике, да би добио бар такве сликове, као што је то на 21. стр.: »Шта ли прича камен ови? — Да л' и њему туга *гови*,« или на стр. 47/8. »Дојезди нам млад *делио*« — ради: »Још да ли си борбу био, — Још да л' си се уморио Млад *делио*?«

Да и не спомињем да му је и интерпункција мањкава и хаљкава, када стоји на 74. стр. »Бјежали смо *бољно* и тражили л'јека« — или на 44. »Затрепери *шихо бл'једо* Пред иконом кандил мали«, па на 75.: »Младост *срећу* моје доба славно«, и на 58.: »То ће бити *емвол освиш* новом добу«; али је просто већ некњи-

жевна хаљкавост, када писац и данашње време овако списује енклитике на 44. стр.: »Бог би знао *ког* упали?« место: »Бог би знао, ко *г'* упали?«, а овамо опет на 56. стр.: »И гледајућ онај — брежуљак —, на *које му* стоји бор —«, па на 40.: »Надао се *дође* зора сјајна«. — Са такве исте хаљкавости у употреби језика настале су и оваке синтактичке нескладности — на стр. 35.: »Не буде га трули легиони *дјева*, *Обучене* црним«, на 75.: »Спавало је море *успомена* *Усирене* у срцу ми худу«, да се и не спомињу овако разнолико употребљена времена у истом склопу излагања, као на стр. 40.: »Зрела жита *жишрагу* по зраку. Из торова јасна звонца *звече*, Једном робу што *лежи* у мраку, *Падало је* већ посљедно вече.«

Исто така хаљкавост види се и у употреби ритамских јединица, те узевши какву стиховску или строфску тему писац по вољи и без невоље искаче из њихова колосека. То се у новије доба и неких наших пистих уметника »Übermenscha« узима за неку вишу уметност, али за нас просечне људе, за које песници пишу, то су просто докази да песник не уме да се држи форме, коју сам одабере, и на нас чини то утисак невештине. Тако је у песми »Јецање« на 18. стр., где је прва строфа са унакрсним сликовима мушким у парним стиховима, а у осталим су исти са женским сликовима; у песми »Слушај« на 25. стр. у прве две строфе и у последњој су једанаестерци на беспарним местима, а у остале две дванаестерци свуд. Таких мешавина налази се нарочито међу »Сонетима« му, а особито у песми »Рону (!) ми мисли«, која је опет ваљда услед хаљкавости »редакторове« заједно са песмом »Први снијег« остала неуврштена у »сонете«, иако имају ту исту форму.

А каква је разлика између утиска тако по форми неуглађене песме и углађених стихова, нек се види ево из наведених стихова самога песника.

Рону ми мисли.

Рону ми | мисли || кроз ноћ | далеко,
У пусту | јаву || у ниједи | крај,
У којом сам || своју срећу | чек'о:
Веселе, | тугу, || пакао | ил рај.

Рону ми | мисли || у страхотна | гробља
Спомене | цигле || ништавости | наше,
И тако | слушам || јаук | сињег робља,
Што сваког | дана || пије | смртне чаше.

Рону ми | мисли || готово | већ мртве
Уз сјетан | жубор || зеленкасте | Сане,
Под окриљем | ноћи || досадне | и тавне.

И тако | одем || незнам | ни сам куда
Да л' к'о | ведри гениј || или пак | к'о луда?
Знам: тек | свуда видим || отаџбинске | жртве!...

Ту је ето свега погрешнога. Све се усредредило: мешавине ритма — 1. стих десетерац женски са четири такта, а са њиме нескладно сликује јуначки са 3 такта; ту су мушки сликови у стиховима парним прве строфе, а у другој су на истом месту женски и у свима осталима. Ту је опет нескладно и предалеко сликован, те нема ритамске вредности. 1. једанаестерца треће са последњим дванаестерцем последње строфе, а тако су исто нескладно измешани једанаестерци и дванаестерци и везани сликовима у 3. другом и трећем и 4. строфи првом и другом стиху; ту је и сликова *Сине* — тавне, ту је и штампарска погрешка »У којом«, а ту је напослетку и мањкавих интерпункција: »У пусту јаву *у ниједи* крај«, па и ње и некњижевна правописа у: »И тако одем *незнам* ни сам куда и т. д.«, напослетку и натегнути израз »смртне чаше« и недоношче од облика: »*Рону*« од *ронити* — *роним*. Једном речи то је скроз хаљкаво израђена песма, која је иначе са своје садржине да буде од веће вредности.

А колико пријатније утичу ови глатки стихови истога песника, нека читаоци сами осете;

Шумор.

Љетно вече... На земљицу моју,
Црни вео од мрачила пада,
Вјетар шуми чудновате зборе,
Пуне туге и големог јада.

Вјетар шуми уздахе и ваје
Земље моје честите и сјетне,
Куне тешка настала времена [.]
Оплакује године сретне...

Вјетар шуми јаде земље моје,
А тај шумор на срце ми пада;
К'о јецање расцв'јељене душе,
К'о рушење сјетног водопада.

или ево овог другог ритма из песме: *Ноћ*, која је угледала света у овом листу:

А прехладни вјетрић слази с даљних коса (.)
И милује лишце [.] као рука драге,
Носећи у себи кап јутрењих роса [.]
Да дарива поља и ливаде благе.

А пјесма се [х]ори, трепери и зуји
 Досаднога цврчка и планинског мољка;
 А узвик се чује[,] што кроз поља струји —
 Уморног сељака[,] што га мучи бољка.

И све тихо греде... изумиру гласи...
 Мрак обвија мирно планину и села,
 У колиби даљној већ се ватра гаси,
 А на земљу ноћца сањива је сјела!...

Баш зато ето нисам жалио труда да упозорим песника на горње недостатке, јер иако је ово млад почетник, не слажем се ни ја, а ни наши књижевни и политични листови, који су му радо указивали своје гостопримство, нису се слагали са оном одурном критиком наших олимпијаша испод Врачара, да његов рад нема никакве вредности. Ја сам осетио у његовим песмама неку пријатну свежину, искрености и топлину, која показује истинско песничко осећање и местимице неке виртуозности у композицији песама, наиме оно згодно употребљавање рефрена и заокругљивање форме понављањем мисли прве у последњој строфи, те само бих још и ту имао да изазовем пишчеву пажњу, да се чува да му се то честом употребом не извргне у манир, јер онда у песмама, које се нижу наблизу једна за другом, те је у стању да поквари ефекат изазивајући осећање сиромаштва у начину изражавања.

Са свију горњих особина иако књигу оваку, каква је, не могу много препоручивати, али претпостављајући да ће се песник и сам уверити да моје примедбе хоће да му послуже само на добро, препоручујем самога овога младога нашега песника родом из окупираних а робом у још ни неокупираним земљама пажњи нашега писменог света. Српској Штампарији у Загребу пак препоручујем да би онда, када је рада да прикаже Српству младога ког почетника, не узима почешника за коректора.

У Н. Саду на св. Димитрију 1906. **Ј. Ж.**

Позив на претплату.

Отварамо претплату и за идућу 1907. г. а нашу 22. годину живота. Претплата ће се као и до сад слати у напред за целу годину: са 3 К или 3¹/₂ динара за Србију а 3¹/₂ франка у злату за остале земље. Лист ће и даље излазити на табаку и по сваког 1. дана у месецу по старом календару.

Учтиво умољавамо наше дојакошње скупљаче, да се приме те дужности и за идућу годину, а дајемо им уз захвалу и 10% рабата од скупљеног новца.

За Србију прима претплату књижара Велимира Валожпћа, а може се и сваком поштом слати.

Они, који нам за ову 1906. г. нису још послали претплату, а примали су лист, нека пошљу до 1. јануара 1907. г. и дуг и нову претплату, иначе ћемо им обуставити лист одмах с 1. јануаром идуће године. Не мислимо, да од 150—200 таквих дужника има много њих који су спали на три круне, па смо ми за то слали лист целе године у нади, да ће послати претплату.

Овом приликом захваљујемо свима сарадницима, који су нас испомагали у овом патриотском послу и молимо их, да нас не забораве ни за идућу годину. Исто се тако уљудно захваљујемо и нашим скупљачима и скупљачицама, јер колико год користе општој народној ствари сарадници својим духовним даровима, исто толико користе и скупљачи својим радом за проширење читалаца.

 1. бр. „Женског Света“ за идућу 1907. год. изићи ће раније.

У Новом Саду, 1. децембра 1906.

Уредништво.

ИСПРАВА К.

У последњем 11. броју нашег листа изашла је на страни 259. под *Разно*: »Молитва једне служавке«, коју је написала *Данка*, а не *Даринка*, ученица VII., а не VI. разреда солунске српске гимназије, те молимо, да се то исправи.

ОГЛАСИ.

УДАДБЕНА ПОНУДА.

Честита удовица, средњих година, жели ступити у брак с господином петих година, ал не старијим од 50 година, који је без деце, јер и она је без деце. Носи 6000 круна мираза у готовом. Ко има вољу нека се писмено или усмено пријави уреднику. Жеља је, да је чиновник активан или у миру, или да је имућнији човек.

ИЗАШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ
ИСТОРИЈА
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

САСТАВИО
Јован Грчић.

Друго поправљено и допуњено издање са
сто и четири слике наших знаменитих
књижевника.

Цена је 4 круне, а у дивот-
корицама 5 круна.

Ова корисна књига намењена је шко-
ли а удешена је и за сваког интели-
гентнијег Србина. Из ове ће књиге свако
узнати развитак српске књижевности
као и трудбенике који су своје знање
изнели у књизи, да поуче и про-
свете свој народ. — Развитак књи-
жевности мерило је интелигенције сва-
кога народа — а српски народ није био
постидан ни у том погледу — јер је
своју књигу својски пригрлио и помогао

у свакој прилици — па и у најтежим
данима својег ропства. — Ова књига
била је реткост — ма да се много тра-
жила — а да је потребна доказује ово
друго издање које је убрзо за првим
изашло — сада допуњено и поправљено.

У Новом Саду, августа 1906.

2—3

Браћа М. Поповићи.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Благородна г-ђа *Аранка д-ра Хајриша Фишера*, овдашњег грађанина и адвоката примила је од г. *Морица Берџ-а*, из Су-
ботице, извесну своту, да по свом нај-
бољем увиђењу расположи на добротвор-
не сврхе и она је тако добра била, те
је од те своте предала 30 круна овда-
шњој добротворној задрузи Српкиња као
њен божићни дар за одело наше сироте
школске деце, на чему јој овим путем
јавно захваљује.

У Новом Саду, 27. нов. (10. дец.) 1906.

Јулка Радовановићка
председница.

Упозорава се

на слиједећа, уз јамство здрављу нешкодљива
оријентална козметичка средства

која су у источним земљама обљубљена и припозната те својим сигурним дје-
ловањем придонела познатој лепоти

ХАРЕМСКИХ ЖЕНА.

Шекајик (лопоч крем) против пјега и сваке
нечистоће лица.

Лејлак суј (вода од парцисе), којом поста-
је кожа њедна, глатка и стаје
на пут прављењу бора.

Сејале балсам сапун (текући бал-
самек сапун)
најбољи за тоалету: чисти, дезинфицира и
освјежује.

Цијене: шекајик крем 2 К., лејлак суј 3 К., сејале балсам сапун 1 К 50 пот., сач јаги 1 К.,
сачлара махсус суј 2 К. ✕ Омот и поштарина ако се новац унапред пошаље 60 потура,
код поузећа 80 пот.

Сач јаги (вејтин од јаблана, тополе) даје
коси мекоћу сјај и стаје на пут
сјеђењу косе.

Сачлара махсус суј (есенција од би-
ља за косу) про-
тив испадања косе, за растење исте и про-
тив перути.

Свакој пошиљци приложена је упута у српском језику.

14—14

Наруџбе прима

ЛЕКАРНА „СЛАВИЈА“
у Бос. Крупи.